Dil Dergisi/ 2026:177(1): 1–13
DOI: 10.33690/dilder.1713139
Araştırma Makalesi/Research Article

Yazım kuralından ideolojiye: dA ve -DA üzerine bir dil ideolojisi incelemesi

From orthographic norm to ideology: an analysis of language ideology on dA and -DA

Emre YAĞLI[a,✉], Emel KÖKPINAR KAYA[b]
[a,b]Hacettepe Üniversitesi.

ÖZET

Bu çalışma, dil ideolojisini dil kullanıcılarının dili toplumsal normlara uygun biçimde meşrulaştırma süreci olarak ele almakta ve bu ideolojilerin çevrim içi bağlamda nasıl görünür hale geldiğini Türkçedeki dA ve -DA biçimbirimlerinin yazımı üzerinden incelemektedir. Çalışma, bireylerin bu biçimbirimlere yönelik sunduğu görüşleri, yalnızca yazım doğruluğuna ilişkin değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet, öğrenim düzeyi ve kimlikler arası sınır çizme pratikleri bağlamında değerlendirmektedir. Bu bağlamda çalışma, yazım kurallarını ideolojik araçlar olarak kullanarak "biz" ve "öteki" ayrımını kuran baskın grubun söylemlerine odaklanmaktadır. Eckert'ın belirtisel alan kuramsal çerçevesinde Ekşi Sözlük verisi üzerinden yürütülen incelemede, bireylerin yazım kurallarını öğrenim odaklı ideolojilerle ilişkilendirdiği ve Cumhuriyet reformlarıyla şekillenen dil ideolojilerini sürdürdüğü ortaya konmaktadır.
Anahtar sözcükler: *Dil İdeolojisi; Belirtisellik; Belirtisel Alan; Yazım Kuralları; Kimlik; Duruş*

ABSTRACT

This study conceptualizes language ideology as the process through which language users legitimise language in line with social norms, and examines how such ideologies become visible in online contexts through the orthographic usage of the Turkish morpheme dA and -DA. It analyses individuals' evaluations of these morphemes not only in terms of orthographic correctness, but also within the frameworks of social belonging, educational attainment, and identity boundary practices. The study particularly focuses on the discourse of the dominant group that employs orthographic norms as ideological tools to construct a "self" versus "other" dichotomy. Drawing on Eckert's indexical field framework, the analysis conducted on Ekşi Sözlük data demonstrates how users associate orthographic norms with education-oriented ideologies and reproduce language ideologies shaped by Republican reforms in Türkiye.
Keywords: *Language Ideology; Indexicality; Indexical Field; Orthographic Norms; Identity; Stance*

✉ **Sorumlu yazar/Corresponding author:** yagli@hacettepe.edu.tr
Gönderildiği tarih/Received: 03.06.2025, **Kabul tarihi/Accepted:** 08.10.2025, **Yayımlanma tarihi/Publication Date:** 30.06.2026
Atıf/To cite: Yağlı, E., & Kökpınar Kaya, E. (2026). Yazım kuralından ideolojiye: dA ve -DA üzerine bir dil ideolojisi incelemesi. *Dil Dergisi*, 177(1). 1–13. DOI: 10.33690/dilder.1713139

©2026 Dil Dergisi, Ankara Üniversitesi.
Creative Commons Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4. 0) lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Dil kullanıcıları, bireysel ya da kurumsal olarak, toplumsal ve kültürel deneyimlerinden hareketle dile ilişkin görüşler geliştirirler. *Dil ideolojisi* olarak adlandırılan bu görüşler, Irvine (1989, s. 255) tarafından ahlaki ve politik güdüler doğrultusunda bir dile ya da dil değişkesine yönelik sergilenen sosyokültürel inanışlar olarak tanımlanmaktadır. Dil ideolojisi çerçevesine konumlanan bu çalışma, dil kullanıcılarının *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin kullanımına yönelik değerlendirmelerine odaklanmaktadır. Başka bir deyişle, küçük ölçekli bir dilsel olgu olan *dA* ve *-DA* ile daha geniş toplumsal çerçeve olan ideoloji arasındaki bağlantıyı, bu biçimbirimlerin toplumsal algılanışı üzerinden açıklamayı amaçlamaktadır.

Türkçede *dA*, bağlaç ve söylem bağlayıcısı olarak ek bilgi verme (Örn., Bugün eve gitmedim *de* çarşıda alışveriş yaptım), konu değiştirme (Örn., … Bu kitabı *da* Ali verdi), zıtlık belirtme (Örn., İstanbul'u görmedim *de* anlatılanlardan biliyorum) ve numaralandırma (Örn., Ali *de* Ayşe *de* buradaydı) işlevlerine sahiptir (Göksel ve Kerslake, 2005, s. 101). *-DA* ise kalma durumu belirticisidir (Örn., Ev*de*, araba*da*, iş*te*). Bununla birlikte, bu biçimbirimler toplumsal alanda daha çok yazım

biçimleri üzerinden tartışılmakta ve *dahi anlamındaki de*, *bağlaç olan de* ya da *-de -da eki* gibi adlandırmalarla gündeme gelmektedir.[1]

Çalışmanın verisi, çevrim içi etkileşim bağlamında dil ideolojilerinin özellikle görünür olduğu bir ortam olan Ekşi Sözlük'teki kullanıcı yorumlarından oluşmaktadır. Çalışma, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimleri hakkında değerlendirmelerde bulunurken sergiledikleri ve aynı zamanda ürettikleri dil ideolojilerini açıklamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışma, dil ideolojilerinin hangi göstergesel kaynaklarla üretildiğini araştırmakta ve dil ideolojilerinin toplumsal alandaki diğer ideolojilerle nasıl etkileşime girdiğini, özellikle çatışma ve meşrulaştırma süreçleri üzerinden ele almaktadır. Çalışma, dil ideolojilerini incelerken Eckert'ın (2008) *belirtisel alan* (İng. indexical field) kuramsal çerçevesini benimsemektedir.

Dil ideolojisi

Van Dijk (1998, s. 8), ideolojiyi, dil kullanıcılarının hem kendileri hem de başkaları tarafından gerçekleştirilen pratiklere ilişkin toplumsal yorumlamalarını düzenleyen bir düşünsel çerçeve ve inanış sistemi olarak tanımlamaktadır. Dil ideolojisi ise bu çerçevenin dil aracılığıyla şekillenmesi ve dil kullanımına yönelik algıların bu bağlamda akla uygun hale getirilmesi süreci olarak görülebilir. Bu akla uygunlaştırmalar, toplumsal alanın farklı bağlamlarında çeşitli şekillerde görünür hale gelir. Woolard (2020, s. 1), dil ideolojilerinin yalnızca bireylerin bir dil ya da dil değişkesi hakkındaki yorumlarıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireylerin dilsel pratiklerini ve dille ilgili görselleri de içeren geniş bir yelpazede ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Irvine (1989, s. 255), dil ideolojilerinin ahlaki ve politik motivasyonlarla şekillendiğini belirtmektedir. Benzer şekilde, Woolard ve Schieffelin (1994, s. 57), bireylerin dil kullanımı üzerine yorum yaparken yalnızca dilsel özellikleri değerlendirmekle kalmadıklarını, aynı zamanda kimliklerini, estetik değerlerini ve özgünlüklerini de yansıttıklarını öne sürmektedir. Bu bağlamda, bir toplumda resmî kurumlar tarafından desteklenen ölçünlü dil değişkelerinin (Örn., Türkiye'de İstanbul değişkesi) toplumsal olarak nasıl meşrulaştırıldığı önemli bir sorunsaldır. Devlet televizyonu, akademi ve dil kurumları tarafından sürekli desteklenen bu değişkeler, zaman içinde dilsel otorite kazanırken, ölçünlü olmayan değişkeler çoğu zaman önemsizleştirici pratiklerle karşılaşmaktadır. Örneğin, bir bireyin, herhangi bir konuşma ortamında ya da dijital bir platformda "Ankara ağzı bence çok kaba bir konuşma!" gibi bir ifade kullanması, açık bir dil ideolojisi örneğidir. Piller (2015, s. 4), bu tür değerlendirmeleri *ölçünlü dil ideolojisi* kavramı altında ele almakta ve ölçünlü değişkenlerin estetik ve entelektüel üstünlük kurma eğilimini vurgulamaktadır.

Dil ideolojilerinin, zaman içinde dilin yapısını ve kullanımını değiştiren bir etkisi olduğu da gözlemlenmektedir. Silverstein (1979, s. 193), dil kullanıcılarının belirli dilsel yapılar hakkında oluşturdukları ideolojik bilgi birikiminin dil değişimini tetikleyebileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, dilin yapısına yönelik sergilenen ideolojik tepkilerin, zaman içinde dilbilgisel ve sözcüksel değişimlere yol açtığı bilinmektedir. Silverstein (1985, s. 221), bu durumu İngilizcedeki kapsayıcı adıl değişimi örneği üzerinden açıklar. Örneğin, önceden "If a student wants to hand in the term paper in advance, he should be here in the morning" (Tr. Bir öğrenci dönem ödevini önceden teslim etmek isterse, (o) sabah burada olmalıdır) ifadesinde *he* kapsayıcı bir adıl olarak kabul edilmekteydi. Ancak feminist dil hareketlerinin bu kullanıma yönelik eleştirileri sonucunda *he or she* ifadesi benimsenmiş, ardından tekil *they* kullanımı kurumsal olarak önerilmiştir. Amerikan Psikoloji Derneği (APA) (2020, s. 201), 2019 yılında akademik yazım kurallarında yaptığı güncellemede, cinsiyetsiz üçüncü kişi zamiri olarak tekil *they* kullanımını güçlü bir öneri olarak sunmuştur.

Benzer bir dönüşüm Türkçede *bilim adamı* ifadesine yönelik dil ideolojileri çerçevesinde de gözlemlenmektedir. Son yıllarda, sosyal medya platformlarında dil kullanıcılarının *bilim adamı* ifadesinin toplumsal cinsiyet açısından taraflı olduğu yönündeki değerlendirmeleri artmış ve bu durum, ifadenin giderek *bilim insanı* biçiminde yaygınlaşmasına yol açmıştır. Dil kullanıcılarının bu konudaki tepkileri, yalnızca sözcüksel tercihlere yönelik bir değişim değil, aynı zamanda dil kullanımının toplumsal normlarla nasıl şekillendiğini gösteren bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda sunulan örnekler, dil ideolojilerinin yalnızca dilsel birimler üzerine yapılan yorumlardan ibaret olmadığını, aynı zamanda dilin zaman içindeki dönüşümünü etkileyen aktif bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, dil ideolojileri yalnızca bireysel algılarla değil, aynı zamanda toplumsal yapılar, kurumsal kararlar ve ideolojik yönelimlerle şekillenen geniş bir çerçevede ele alınmalıdır. Woolard (2020, s. 4), dil ideolojilerinin yalnızca bir yorum süreci olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve dilsel unsurlar arasındaki

[1] Bu durum, popüler kültürde de karşılık bulmaktadır. Örneğin, geliştiricisi tarafından "Türkçenin doğru kullanımı konusunda farkındalık yaratmak amacıyla oluşturulmuş açık kaynak kodlu bir web sitesi" olarak tanımlanan dahianlamındaki.de adlı ağ sayfası, 2019'dan bu yana erişime açık olup ziyaretçilere 150 saniyede yanıtlanabilecek 10 soruluk bir anket sunmaktadır.

bağlantıları inşa eden aktif bir olgu olduğunu ifade etmektedir.

Türkiye bağlamında yürütülen dil ideolojisi çalışmaları büyük ölçüde dil öğretimi ve çokdillilik çerçevesinde şekillenmektedir. Bu doğrultuda, Lytra vd. (2008), Londra'daki Türkçe öğrenen Türk öğrencilerin kimlik inşasında dil ideolojilerinin rolünü ele almıştır. Benzer biçimde, Lytra (2015), Atina ve Londra'da yaşayan Türk öğrencilerin ölçünlü dile yönelik geliştirdikleri dil ideolojilerini ve bu ideolojilerin öğretim ortamındaki kurumsal yapı tarafından nasıl biçimlendiğini incelemiştir. Çavuşoğlu (2019), Londra'da ölçünlü Türkçe eğitimi alan Kıbrıslı Türk öğrencilerin dil ideolojilerini odağa alarak, öğrencilerin ölçünlü dile yaklaşımlarını tartışmıştır. Türkiye'de gerçekleştirilen Erdoğan-Öztürk ve Sağın-Şimşek (2023) çalışması ise iki Suriyeli üniversite mezununun dil tercihlerinde ve kimlik konumlandırmalarında dil ideolojisinin etkisini irdelemiştir. Ayrıca, Erdoğan-Öztürk'ün (2024) Almanya'dan Türkiye'ye göç eden kadınlar üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, bireylerin günlük dil tercihlerinde ölçünlü dil ideolojisinin belirleyici olduğu gösterilmiştir. Bunlara ek olarak, Yağlı (2024), Türkiye'de Kemalist ve yeni Osmanlıcı ideolojiler çerçevesinde dil ideolojilerinin nasıl şekillendiğini ele almış; makro ölçekli politik söylemlerin dil kullanımına etkisini incelemiştir. Başka bir çalışmada ise Yağlı (2025), Plaza değişkesi üzerine sunulan görüşlerin, bireylerin ilgi, çıkar ve farkındalık düzeylerindeki farklılıklar doğrultusunda dil ideolojilerinde çeşitlilik gösterdiğini bulgulamıştır.

Belirtisellik ve Belirtisel Alan

Belirtisellik (İng. indexicality), bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. *Belirti* (İng. index), anlamını doğrudan nesnesiyle kurduğu ilişkiden alan göstergeleri ifade eder ve Peirce'ün (1932) göstergebilimsel yaklaşımında ikon, belirti ve sembol kavramları üzerinden kurduğu üçlü ayrıma dayanır. İkon, gösterge ile anlam arasında doğrudan bir benzerlik ilişkisi kurarken; sembol ise anlamını doğrudan bir benzerlikten değil, toplumsal uzlaşıdan alır. Örneğin bir ağaç çizimi ikonik bir gösterge iken trafik işaretleri veya alfabedeki harfler sembolik göstergelerdir. Belirti ise anlamını bağlamsal bir neden-sonuç ilişkisi içinde edinir. Örneğin, dumanın ateşin varlığına işaret etmesi veya bir kişinin kullandığı değişkenin onun coğrafi kökenini yansıtması belirtisel göstergelerdir. Bu bağlamda belirtisellik, dilsel öğelerin yalnızca sözlük anlamlarıyla değil, kullanıldıkları bağlam ve toplumsal ilişkiler içinde kazandıkları anlamlarla şekillendiğini göstermektedir.

Silverstein (1976, s. 46), belirtisel bir davranışın anlamının, belirli bir bağlamda ortaya çıkan etkileşimle şekillendiğini ifade etmektedir. Bu görüş, çalışmanın odak noktası olan dil kullanıcılarının *dA* ve *-DA* biçimbirimleri hakkında sundukları yorumları açıklamak için önemli bir temel sunmaktadır. Daha doğrudan bir ifadeyle, bireylerin belirli bir bağlamda belirli dilsel birimlere odaklanmaları, bu biçimbirimlerin toplumsal algılanışıyla belirtisel bir süreç içinde anlam kazandığını göstermektedir. Bu noktada, Peirce'ün göstergebilimsel çerçevesi üzerinden düşünüldüğünde *dA* ve *-DA* biçimbirimleri doğrudan ideolojinin kendisini yansıtmamaktadır. Tıpkı dumanın belirli bağlamlarda ateşe işaret etmesi gibi, bu biçimbirimler de toplumsal alanda var olan dil ideolojilerinin bir belirtisi olarak işlev görmektedir. Biçimbirimlerin doğru veya yanlış yazımına yönelik geliştirilen söylemler, altında yatan daha geniş ideolojik yapının (örneğin, eğitim, modernlik, dil bilinci gibi) yüzeye taşınmasını sağlamaktadır. Bu anlamda, dil kullanıcılarının bu biçimbirimlere yönelik yorumları, yalnızca yazım kurallarına ilişkin teknik bir değerlendirme değil, aynı zamanda belirli toplumsal normların ve ideolojik duruşların görünür hale geldiği bir belirtisel pratik olarak değerlendirilebilir.

Çalışmanın verisinin elde edildiği Ekşi Sözlük, bu süreçlerin meydana geldiği bir iletişimsel bağlam olarak düşünülebilir. Bu iletişimsel bağlamda dil kullanıcıları, belirli dilsel biçimlerin kullanımı hakkında görüş bildirirken yalnızca dilbilgisel kurallar üzerinden değil, aynı zamanda kimlik, öğrenim düzeyi ve toplumsal statü gibi daha geniş toplumsal çerçeveler üzerinden de bir anlam inşa etmektedir. Silverstein'a (1976, s. 12) göre iletişimsel ortam, belirtisel anlamların dil kullanıcıları tarafından üretildiği ve yinelendiği alandır. Benzer yönelimle Agha (2007, s. 14), konuşmanın ortaya çıkardığı toplumsal etkilerin bağlam-bağımlı doğasını vurgulayarak bu etkilerin nitelik açısından belirtisel olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda, Ekşi Sözlük'teki dil kullanıcıları, dilsel birimleri yalnızca biçimsel doğruluk açısından değerlendirmekle kalmayıp, onların toplumsal ve ideolojik işlevlerini de belirli bağlamlar içinde şekillendirmektedir. Blommaert (2005, s. 11), dil kullanıcılarının bir dilsel birime yönelik sundukları görüşlerin, yalnızca dilbilgisel bir çerçevede değil, toplumsal ve ideolojik katmanlarla şekillendiğini ifade etmektedir. Bu açıdan belirtisellik, yalnızca bir dilsel kullanımın doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmesiyle sınırlı kalmaz; aksine, kimin, hangi bağlamda, nasıl bir kullanım tercih ettiğiyle doğrudan bağlantılıdır.

Eckert (2008), belirtisellik kavramını genişleterek belirtisel alan kavramını ortaya koymuştur. Eckert'a (2008, s. 464) göre, belirli bir belirtisel kullanım, tek bir

sabit anlam taşımak yerine, farklı toplumsal bağlamlarda birden fazla olası anlam içeren bir alan içinde şekillenmektedir. Bu görüş, dil kullanıcılarının belirli bir dil kullanımı hakkında değerlendirme yaparken, bu kullanımın yalnızca bir dilbilgisel kuraldan ibaret olmadığını, aksine birden çok ideolojik ve toplumsal gösterge içerdiğini göstermektedir.

Bu noktada, toplumsal anlamın belirtisellik aracılığıyla nasıl görünür hale geldiğini vurgulamak önemlidir. Eckert'ın belirtisel alan kavramı, dilsel birimlerin farklı bağlamlarda üstlendiği çoklu ideolojik anlamları anlayarak bu toplumsal anlamın ortaya çıkarılmasına olanak tanır. Bu yönelimle bir ifadenin toplumsal anlamı, yalnızca neye gönderim yaptığıyla değil, ne zaman, nerede, kim tarafından ve nasıl söylendiğiyle de şekillenmektedir (Beltrama, 2020; Bucholtz & Hall, 2005; Eckert, 2008, 2018; Silverstein, 1976, 2003).

Örneğin, Türkçede *bilim adamı* ifadesi, farklı ideolojik çerçevelerde farklı toplumsal anlamlar taşıyabilir. Bir dil kullanıcısı için bu ifade *yalnızca bilim insanı* anlamına gelirken, bir başkası için *cinsiyetçi bir dil tercihi* olarak değerlendirilebilir. Hatta daha ideolojik bir çerçevede, bu kullanım belirli bir toplumsal grubun kimliği ile ilişkilendirilen bir ifade olarak da yorumlanabilir. Bu durum, belirtisel alanın durağan değil, aksine dinamik bir toplumsal anlam kümesini yansıttığını ve farklı bağlamlarda farklı toplumsal anlamlarla şekillendiğini göstermektedir.

Jaffe (2009, s. 3), dil kullanıcılarının belirtisel alan içinde toplumsal anlamı üretirken kendi toplumsal duruşlarını da sergilediklerini öne sürer. Bu duruş, bireylerin yalnızca dilsel bir öge üzerinde değerlendirme yapmalarıyla sınırlı kalmaz; aynı zamanda bu dilsel öge üzerinden kendilerini toplumsal olarak konumlandırmalarını içerir. Örneğin, dilsel bir ögenin belirli bir grupta resmiyet, eğitimli olma ya da kültürel aidiyet gibi ideolojik bağlamlarla ilişkilendirilmesi, yalnızca o ögenin anlamını değil, aynı zamanda konuşucunun kendi toplumsal kimliğini de görünür kılar. Böylelikle, duruş alma pratikleri, belirli dil ideolojilerinin toplumsal kategorileri nasıl yeniden ürettiği ve hangi grupların "biz", hangilerinin "öteki" olarak konumlandırıldığını gösteren temel mekanizmalardan biri haline gelir.

Veri ve Yöntem

Bu çalışmanın verisini, çevrim içi etkileşim bağlamında dil ideolojilerinin görünür olduğu bir ortam olan Ekşi Sözlük'te, 1999-2024 yılları arasında *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin kullanımına ilişkin yazılmış beş başlıktaki ("de da mi eklerini bilmeyeni ciddiye almamak", "bağlaç olan de'yi ayıramayan insan", "dahi anlamındaki de'yi ayrı yazamayan cahildir", "dahi anlamındaki de ayrı yazılır" ve "de da ekini öğrenme güçlüğü çeken insanlar") 1884 girdi oluşturmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışmanın verisi

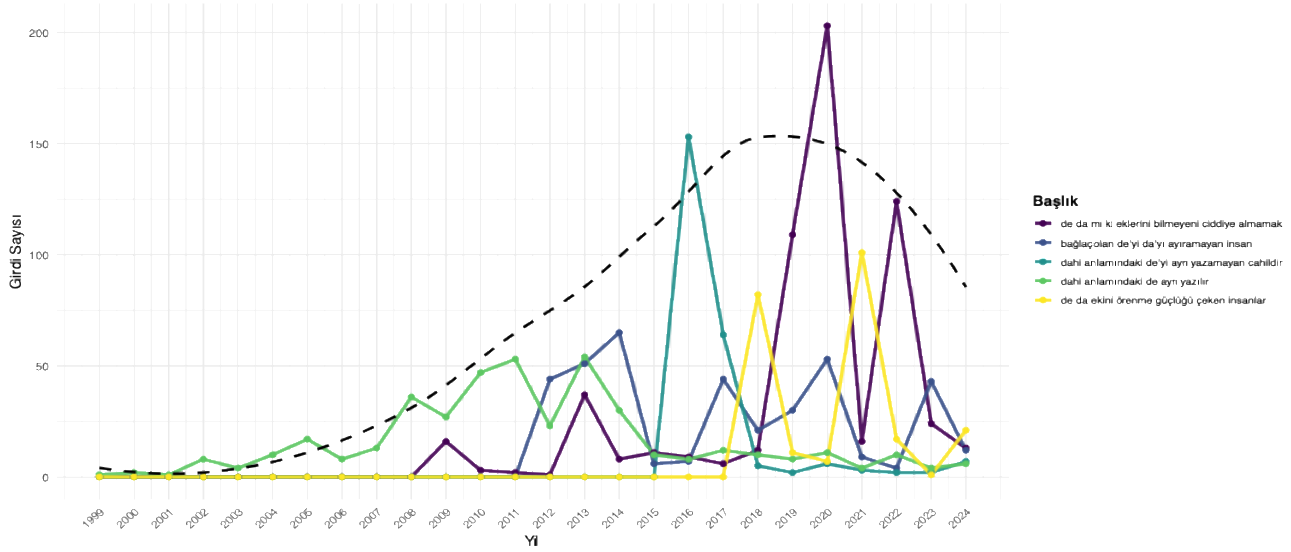

Ekşi Sözlük'ün veri kaynağı olarak seçilmesinde iki temel yönelim bulunmaktadır. Birincisi, bu platformun dil kullanıcılarının dilsel pratikleri üzerine açıkça görüş sunduğu bir iletişimsel alanı temsil etmesidir. İkincisi ise, Ekşi Sözlük'ün dijital dilin görünür durumda bulunduğu bir alanı oluşturmasıdır. Bu çalışma, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımına odaklandığından, Ekşi Sözlük hem bu biçimbirimlerin kullanıldığı hem de yazımlarına ilişkin gözlemlerin dile getirildiği bir bağlam sağlamaktadır. Bununla birlikte çalışma, konuşma dilinde

yer alan *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin çevrim içi yazılı ortamda kullanıcılar tarafından yazıya aktarılmış kullanımlarını incelemektedir. Bu biçimbirimler, özellikle yazılı dilde farkındalık yaratan ve tartışılan ögeler olduğundan, veriler sözlü kökenli ögelerin yazılı ortamdaki üretimlerini temsil etmektedir.

Silverstein'ın (1998, s. 136) *ideolojik alan* (İng. ideological site) kavramı, Ekşi Sözlük'ün bu çalışmadaki işlevini açıklamak için kullanılabilir. İdeolojik alan, bireylerin belirli bir dil kullanımı üzerine görüş sundukları ve bu görüşler hakkında farkındalığa sahip oldukları ortamları ifade eder. Bu bağlamda, Ekşi Sözlük yalnızca bireylerin dil üzerine düşündüğü bir yer değil, aynı zamanda bu düşüncelerin toplumsal ve ideolojik olarak meşrulaştırıldığı ya da sorgulandığı bir ortamdır.

Bu çalışma, Ekşi Sözlük verilerini toplumsal-göstergesel bir bakışla, belirtisellik ve belirtisel alan kuramsal çerçevesi içinde, bağlamsal göstergeler üzerinden yürütülen yorumsal bir nitel çözümleme olarak konumlanmaktadır. Çalışmadaki veriler, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine ilişkin yorumlarının toplumsal ve ideolojik boyutlarını anlamaya yönelik olarak incelenmiştir. Bu çözümleme, bireylerin söylemlerinde ortaya çıkan ve belirli bağlamları işaret eden toplumsal anlamları, belirtisellik bakış açısıyla görünür kılmayı amaçlamaktadır. Toplumsal anlam, Bucholtz ve Hall'un (2005) vurguladığı gibi dilsel birimler aracılığıyla dolaşıma giren ve toplumsal alanda algılanabilen bir olgudur. Eckert (2008) ise toplumsal anlamı, gündelik dilsel pratiklerde üretilen ve ideolojik bağlamlarda sürekli yeniden şekillenen anlamlar bütünü olarak tanımlar. Bu yaklaşımlar doğrultusunda, Ekşi Sözlük'teki kullanıcı yorumları, yalnızca biçimbirimlerin doğru ya da yanlış yazımına ilişkin teknik değerlendirmeler değil, aynı zamanda kimlik, statü ve dil ideolojileri üzerine kurulu daha geniş toplumsal konumlanmalarının da göstergesi olarak ele alınmıştır. Blommaert'in (2005) belirttiği gibi, bireyler dilsel ögeler hakkında görüş bildirirken bu görüşleri bağlama yerleştirir ve bu süreç, söylenenle söylendiği yer arasındaki ilişki üzerinden toplumsal anlamların görünür hale gelmesini sağlar.

Bulgular ve Tartışma

Bu çalışma, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik dil kullanıcılarının değerlendirmelerinin, belirli bir ideolojik bilgi birikimi çerçevesinde şekillendiğini ve bu görüşlerin belirtisel alan içinde konumlandığını öne sürmektedir. Bu doğrultuda, bu bölümde çalışmanın verisine yönelik göstergesel bir çözümleme sunulmuş, bu çözümleme aracılığıyla belirtisel alan oluşturulmuş ve tartışılmıştır.

Veride *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik getirilebilecek ilk açıklama, bu birimlerin dil kullanıcıları tarafından *kural* olarak tanımlandığıdır. Bu durum, incelenen Ekşi Sözlük başlıklarında açık bir biçimde görülmektedir. Aşağıdaki (1a-d), *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin toplumsal alanda elde ettiği birincil anlamları göstermektedir:[2]

1)
   a) (bkz: dilbilgisi kurallari)
   b) dahi anlamida gelen de her zaman ayri yazilir yalniz bu ek olmayan de'yi "-de" seklinde gostermek de yanlistir zira bu gosterim ek olan -de'ler icin gecerlidir.
   c) bitişik ve ayrı yazılan -de, -da ekleri cümlenin anlamını değiştirdiği için, unutulmaması gereken önemli bir ayrıntı.
   d) ilkogretim ve ortaogretim zamanlarınızda ne kadar kale almasanız da, oss'ye giris zamanında anlam kazanan kuraldır.

(1a-d)'ye bakıldığında, dil kullanıcılarının *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımına ilişkin kural vurgusu yaptıkları görülmektedir. (1a), Ekşi Sözlük'ün iletişimsel özelliklerinden biri olan üst metin bağlantısını kullanarak bu biçimbirimlerin Türkçenin dilbilgisi kurallarından biri olduğunu vurgulamaktadır. Benzer kural vurgusu (1d)'de de görülmektedir. (1b) ve (1c)'de yazarlar, gündelik yaşamda dil kullanıcılarının *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik kullandıkları *dahi anlamına gelen de, ek olmayan de* ve *bitişik ve ayrı yazılan -de* gibi tanımlamaları sergilemektedir. Veride, *dA* ve *-DA* üzerine getirilen görüşler göstermektedir ki dilbilgisinde bağlaç, söylem bağlayıcısı ve kalma durumu belirticisi olarak betimlenen bu biçimbirimler, toplumsal alanda *kural* ya da *yazım kuralı* çerçevesinde anlamlılığa sahiptir. Bu durum da dil kullanıcılarının ilgili biçimbirimleri yeni bir bağlama taşıdıklarına işaret etmekte bu dilsel birimlere *dahi anlamındaki de*, *bağlaç olan de* ve *de da eki* gibi toplumsal anlamlar yüklediklerini göstermektedir. Başka bir deyişle, bireyler dilsel birimlere yalnızca dilbilgisel işlevler yüklemekle kalmamakta, aynı zamanda bu birimleri toplumsal normları yeniden üretmenin bir aracı olarak kullanmaktadır. Sözü edilen biçimbirimler, dil kullanıcıları tarafından yalnızca dilbilgisi doğruluğu açısından değerlendirilmemekte; aynı zamanda toplumsal bilinçte yerleşik bir kural ile ilişkilendirilerek yeni bir bağlama taşınmaktadır.

[2] Verinin gösterilmesinde yazarların biçemine bağlı kalınmış ve veri üzerinde herhangi bir yazım düzenlemesi gerçekleştirilmemiştir. Betimlemelerde bulunan üst metin bağlantıları altı çizili olarak gösterilmiştir.

Çalışmanın odağında yer alan dilsel birimleri yeni bir bağlama taşıyan bireyler, bu yeni bağlamı göstergesel bir kaynak olarak kullanmakta ve takip eden ilişkili bağlamlara erişmektedir. Erişilen bu ilişkili ve yeni bağlamlar, belirtiselliğin doğası gereği toplumsal alanda anlamlı olan sonraki bağlamların ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Aşağıdaki (2a-c), bu gerçekleşimi örneklemektedir:

2)

a) her 10 üniversite öğrencisi ve/veya mezunundan 7'sinin yanlış bildiği, eğitim sistemimizin acizliğinin ispatı.
b) çorbanın kaşıkla içilmesi kadar doğal gelirken bana, gayet eğitimli, türkçeyi konuşma dilinde harika kullanan kişilerin dahi yazarken uymadığı, uyamadığı kuraldır. çok da basittir, ama dahi anlamını aramak kafa karıştırıyor sanırım. bir de ilkokulda iyi bir türkçe eğitimi almak gerekiyor.
c) bunu yapamayan insanin cidden cahil oldugunu dusunduren kural. hayir anlayamıyorum milyonluk fon yöneten insanlarin bile -de, -da konusunda ilkokullu gibi davranabilmesini anlamiyorum. […]

(2a-c) örnekleri incelendiğinde *da* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik kural algısının doğrudan eğitim bağlamına taşındığı görülmektedir. (2a) örneğinde, bu kuralın takip edilmemesi, eğitim sisteminin bir başarısızlığı ile ilişkilendirilerek bir toplumsal eleştiri aracı haline gelmektedir. (2b), bu kurala uyum sağlamanın ilkokul düzeyinde edinilen bir beceri olduğunu öne sürerek, yazım bilgisi ile öğrenim süreci arasında doğrudan bir bağ kurmaktadır. Buna ek olarak, bu değerlendirmeyi gerçekleştiren kullanıcı, gündelik hayatın bilindik pratiklerinden biri olan çorba içmek eylemine gönderimle bir eğitimlilik algısı üzerinden bu kuralı yorumlamaktadır. (2c) ise, bu kurallara ilişkin bilinç düzeyini yüksek öğrenim ile ilişkilendirmektedir. (2a-c)'de sunulan veri, her ne kadar çalışma odağındaki dilsel birimleri farklı öğrenim düzeyleriyle ilişkilendirmiş olsa da veride gözlemlenen temel bulgu *dA* ve *-DA* birimlerinin *kural* bağlamından *eğitim* bağlamına taşındığıdır. Bu bağlamsal taşıma ile birlikte ise toplumsal alanda *eğitimli bireyler bu yazım kuralını bilir* anlamı ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu anlam, *dA* ve *-DA* birimlerinin yazımını dilbilgisi kurallarına uygun biçimde gerçekleştirenler ile gerçekleştirmeyenler arasında bir ayrım oluşturmaktadır. Aşağıdaki (3a-c), bu ayrımı sunmaktadır:

(3)

a) ilkokuldan beri bu kuralı biliyor ve uyguluyor olmama ragmen, türk dili öğretmenlerinin bile bu hatayı yapabiliyor olmaları içler acısı. ayrıca da ne kadar mental zekadan yoksun insanlarız ki, her seferinde gözümüzün içine sokula sokula söylenmesine rağmen bir türlü "de"yi "da"yı ayrı mı yazmalıyız, bitişik mi yazmalıyız öğrenemedik.
b) gazetelerde, dergilerde veya internet araciligi ile kitlelere haber sunan sitelerde bile yanlis yazildigini gördügümüz "de"dir.. allah yanlis yazanlara akıl-fikir, bizlere de sabir versindir...
c) türkçe yazım*da gerek koşuldur. yeter koşul değildir. ismin -de hali olmayan bütün de'ler ayrı yazılır. (bkz: gerek ve yeter koşul) (bkz: akıl-fikir)

(3a-c) örneklerine bakıldığında, dil kullanıcılarının *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin kullanımını değerlendirirken ağırlıklı olarak kural ve öğrenim bağlamlarına başvurdukları görülmektedir. Ancak veriye daha yakından bakıldığında, bu bağlamların yalnızca bir bilgi aktarımı amacıyla değil, aynı zamanda toplumsal bir ayrım çizgisi oluşturmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu örneklerde, yazım kurallarına uymayan bireyler zaman zaman yetersizlik, dikkatsizlik ya da düşük öğrenim düzeyi ile ilişkilendirilmekte; böylece dil kullanımı kimi bağlamlarda toplumsal bir ayrım çizgisi oluşturmaktadır. Örneğin, (3a)'da *Türkçe öğretmenleri* ifadesine yer verilerek, öğretmen statüsünde olan bireylerin bile bu kurala uymaması eleştirilmekte, belirli bir öğrenim düzeyine ulaşmanın dahi yeterli görülmediği ima edilmektedir. Benzer şekilde, (3b) örneğinde, kitle iletişim araçlarında sıklıkla yapılan bu yazım hatası, *yanlış yazanlara akıl-fikir versin* ifadesiyle alaycı bir söyleme dönüştürülmekte ve dil kullanımı üzerinden zekâ sorgulanmaktadır. (3c) ise, mantık biliminden ödünç alınan *gerek ve yeter koşul* kavramlarını kullanarak yazım kuralını teknik ve esprili bir bağlama taşımakta; değerlendirmenin sonundaki *akıl-fikir* ifadesiyle kural bilgisine sahip olmayan bireylere ironik bir eleştiri yöneltmektedir.

Yukarıdaki çözümleme göstermektedir ki dil kullanıcıları, öncelikle kural bağlamı üzerinden eğitim bağlamına, ardından bu iki bağlam aracılığıyla bir ayrışma stratejisine yönelmektedir. Ancak veride gözlemlenen bu ayrım yalnızca bireyleri *zekâ düzeyi düşük* olarak nitelendirmekle sınırlı kalmamaktadır. Daha dikkatli bakıldığında, dil kullanıcılarının kural ve eğitim bağlamlarını, öteki bireyleri *özensiz* (4a-b) ya da *farkındalıktan yoksun* (4c-d) olarak inşa etmek için kullandıkları görülmektedir. Aşağıdaki (4a-d) sırasıyla bu anlamları örneklemektedir.

(4)

a) (bkz: de da ki mi eklerini bilmeyeni ciddiye alamamak)
b) yazım kuralları konusunda yapılan hatalarla dalga geçmeyi, "zeka göstergesi" olarak algılamak ciddi bir hata olur. öte yandan "sosyal baskı" olarak niteleyebileceğimiz bu yöntem, belki birilerinin

kullandığı dile daha bir özenli yaklaşmasına sebep olur. “doğru sebeple olmasa da, doğru şeyi yapmak noktasına getirebilir” umududur, o dalga geçenlerin konumu herhalde. dili doğru kullanmak, zekadan çok bilgi ve özen meselesidir ne de olsa.

c) alman olmadığımız için kelimeleri kural olarak bitişik yazmayız. bu kural da temelde şunu söyler aslında: türkçe’de (kural olarak) ekler bitişik, kelimeler ayrı yazılır. dahi anlamındaki de ayrı bir kelimedir, bu nedenle ayrı yazılır. bitişik yazılan ise bir ektir, bu nedenle -de (de eki) olarak gösterilir. bunun basit ama temel bir yazım kuralı olduğu gerçeğini göz ardı etmediğimiz için yüzümüze su çarpacak değiliz. kelimeleri birleştirmenin kendi kuralları vardır. (bkz: ortaokul yılları)
…
dolayısıyla daha fazla özene muhtaçtır. esirgemeyiniz. entryi ya sev ya terk et okuma, eleştirme vs. diyenleri sözlükteki legal entry örnekleri ile ilgili yüksek miktarda kural içeren linklere yönlendirebiliriz sevaptır. ps: bu entry devlet dairelerinde çalışanlara mahsus yazılmamıştır.

d) bu kuralın göz ardı edilmesi, daha kötüsü varlığının farkında bile olunmaması sık karşılaşılan bir vakadır. bu alışkanlığı kazandırmaya çalışmak, beyhude bir çabadır.
tüm -de ve -ki’leri bitişik yazan insan, kendi dünyasında mutlu, sorunsuz yaşayan insandır. o, film izlerken köşesi kıvrılmış perdeyi fark etmez, etse de düzeltmek için yerinden kalkmaz.. ya da kitapları boy/kalınlık sırasına göre dizmez. benim gibi takıntılı bünyelerin ömründen eksiltir, ama yeterince sevimli ve özgüven sahibi ise, size kendini o haliyle sevdirir, kabul ettirir.
yeni nesilde daha da çok kişi tarafından sallanmadığını hemen hemen her gün farkettiğim, türkçe dilinin en önemli kurallarından birisi...
yani bir insan nasıl olup da türk olduğu, doğduğundan beri hayatının %99.9’unda türkçe konuştuğu, arkadaşlarının hemen hemen hepsi türk olduğu, annesi ve babası türk olduğu, hadi bunları geçtim ilkokul, ortaokul, lise olmak üzere 10-15 senesini “türkçe” olarak öğrenim görerek harcadığı halde bu kuralı kullanmayı beceremez inanamıyorum.

e) üniversite okumakta veya üniversite bitirmiş, fakat bu kuralı kullanamayan kişiler... size zaten söyleyecek tek bir sözüm yok. siz bu durumun farkında “olupta”, düzeltmek için pek bir şey yapmazsınız zaten... öğrenmenin yaşı da yok üstelik! ya düşünsene gidipte yazıyor hatta gidip te yazıyor. adam böyle yazıyor ya. hey allah’ım.

(4a)’daki birey, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımının bir kural olduğunu belirtmekle kalmayıp, bu kuralın uygulanmasını bir *zeka göstergesi* olarak değil, daha çok *bilgi* ve *özen* ile ilişkilendirmektedir. Bir başka deyişle, çalışmanın odağındaki biçimbirimlere yönelik bu değerlendirme, yazım kurallarını takip eden bireyleri belirli bir bilgi düzeyine erişmiş ve dil kullanımında özenli kişiler olarak konumlandırmaktadır. Benzer biçimde (4b)’de de dil kullanıcısı, *dA* ve *-DA* yazımını yalnızca bir teknik kural olarak ele almakla kalmamakta; aynı zamanda bu kuralı bilen bireylerin dili kullanırken özen gösterdiğini ve toplumsal olarak belli bir bilinç düzeyine sahip olduğunu ima etmektedir.

(4c), *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımını bir kural bağlamında değerlendirirken, bu kurala uymayan bireyleri doğrudan *farkındalığı olmayan kişiler* olarak tanımlamaktadır. Sözü edilen değerlendirmeyi yapan kullanıcı, yazım kuralına gösterilen ilginin, bireyin dil kullanımındaki bilinç düzeyini yansıttığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde (4d), dil kullanıcılarının belirli bir öğrenim geçmişine sahip olmalarına rağmen hâlâ bu kurala dikkat etmemelerini eleştirerek, bu bireyleri yine *farkındalık eksikliği* çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, kural bilgisine sahip olmanın yalnızca dilsel bir yeterlilik değil, aynı zamanda bir tür dilsel bilinç göstergesi olduğunu öne sürmektedir. Buna ek olarak, bu ifade dilsel yeterliliği ulusal kimlik ve anadili edinimiyle de ilişkilendirerek, kuralı bilmemeyi yalnızca bireysel bir farkındalık eksikliği değil, aynı zamanda *Türkçe konuşan ve öğrenim gören birinin yapmaması gereken* bir eksiklik olarak değerlendirmektedir.

(1-4) numaralı örnekler üzerinden yapılan çözümleme, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine ilişkin değerlendirmelerinde öncelikle *kural* ve *eğitim* bağlamlarını ön plana çıkardığını göstermektedir. Bu bağlamlar aracılığıyla bireyler, yazım kuralına uymayan bireyleri yalnızca *dilbilgisel eksiklikle* değil, aynı zamanda *zekâ*, *özen* ve *farkındalık yoksunluğu* kavramlarıyla inşa etmektedir. Özellikle veride yer alan ifadelerde, eğitim sistemine ilişkin eleştirilerin yanı sıra yazım kuralına dikkat etmeyen bireylerin toplumsal yeterlilik veya dil bilinci eksikliği ile ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir. Bu tür değerlendirmeler, dil kullanıcılarının yazım kurallarını yalnızca dilbilgisel doğruluğun ötesinde, toplumsal aidiyet ve dilsel farkındalık göstergesi olarak ele aldıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, biçimbirimlere yönelik kural bilgisinin, toplumsal normları düzenleyici bir ideolojik araç olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

Bucholtz ve Hall (2004, ss. 594-595), toplumsal anlamı, dilsel birimlerin belirli bağlamlarda taşıdığı ve toplumsal alanda görünür hale gelen anlam olarak tanımlar. Benzer şekilde, Smith ve Mackie (2000, s. 125) ile Langlotz (2015, s. 23), bireylerin toplumsal konumlarını başkalarının dilsel pratikleri üzerinden yapılandırdıklarını ve bu süreçte elde ettikleri deneyimlerin bireyler için kavramsal gönderim noktaları sunduğunu belirtir. Bu gönderim noktaları, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımına yüklenen anlamın yalnızca bireysel bilgi düzeyini değil, aynı zamanda toplumsal kimlik ve aidiyet göstergesi olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Eckert (2008, ss. 463-464), bu tür toplumsal anlamların ideolojik bağlamda devingen olduğunu ve farklı toplumsal konumlara göre sürekli yeniden üretildiğini vurgular. Yukarıda gerçekleştirilen çözümleme, dil kullanıcılarının yazım doğruluğunu normatif bir düzen mekanizması olarak kullanarak, toplumsal alan içerisinde *ötekini* belirli kategorilere yerleştirdiğini göstermektedir. Böylelikle, dilsel birimler aracılığıyla kurulan ideolojik konumlandırmaların belirtisel alan içerisinde sürekli yeniden üretildiği görülmektedir. Çalışma, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin sahip olduğu toplumsal anlamın, Şekil 2'de sunulan belirtisel alan içerisinde somutlaştığını ve bu alanın dil ideolojilerinin toplumsal ayrışma ve norm üretme pratiklerine nasıl aracılık ettiğini ortaya koyduğunu savlamaktadır.

Şekil 2. dA ve -DA biçimbirimlerinin belirtisel alanı (BÜYÜK HARF = toplumsal anlamlar, kutular = kimlikler, eğik yazı = karakter özellikleri, ← = duruş)

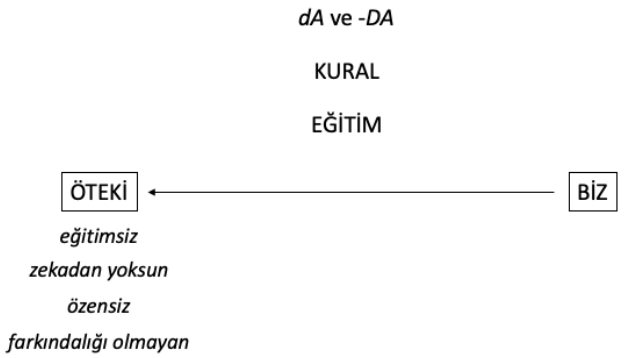

Şekil 2, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan toplumsal anlamı, belirtisel alan çerçevesinde görselleştirmektedir. Şekilde, büyük harflerle gösterilen kavramlar toplumsal anlamları (örneğin, kural, eğitim), kutu içinde yer alan birimler kimlikleri (örneğin, biz, öteki), italik gösterimler ise karakter özelliklerini (örneğin, eğitimsiz, zekadan yoksun) temsil etmektedir. Ayrıca, şekilde sağdan sola yönelen ok, bireylerin aldığı duruşu simgelemektedir. Takip eden satırlarda, Şekil 2'de sunulan belirtisel alan üzerine detaylı bir tartışma yürütülmektedir.

Veri çözümlemesi, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin kullanımını değerlendirirken, kendilerini *biz* olarak konumlandıran bir grup oluşturduğunu ve bu grup aracılığıyla toplumsal anlamlandırma sürecini gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Bu süreçte, bu grup yalnızca kendi dilsel pratiğini meşrulaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda yazım kuralını ihlal eden diğer kullanıcıları *öteki* olarak inşa etmektedir. Bu gözlem, toplumsal alanda dil ideolojilerinin işleyişine ilişkin temel bir özelliktir. Kroskrity (2005, s. 501), dil ideolojisinin belirli bir toplumsal ya da kültürel grubun tekelinde bulunan dil ve söylem algısını yansıttığını belirtir. Başka bir deyişle, ideolojik gücü elinde bulunduran baskın grup, toplumsal anlamlandırma sürecinde farklı göstergesel kaynaklara erişebilmekte ve bu kaynaklar aracılığıyla kimlikler arasındaki sınırları çizmektedir. Bu da *olumlu benlik* ve *olumsuz öteki* inşasına işaret etmektedir: baskın grup kendini ve kendinin ait bulunduğu grup üyelerini olumlu özellikler ile etiketleme eğilimindeyken, grup dışı olanı olumsuzlama yoluyla inşa etmektedir (Bucholtz ve Hall, 2005; Fairclough, 1989, 1992; van Dijk, 1993, 2011; Wodak, 2001, 2009).

Özellikle (1) numaralı örnekte görüldüğü gibi, dil kullanıcıları *dA* ve *-DA* biçimbirimlerini yalnızca dilbilgisel doğruluk çerçevesinde değil, günlük dilde yaygın biçimde kullanılan *dahi anlamındaki de* ya da *de da eki* gibi adlandırmalarla toplumsal bir kural olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama süreci, Şekil 2'de gösterilen belirtisel alanın ilk aşamasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda dikkat çeken önemli bulgulardan biri, bireylerin söz konusu kural anlamını doğrudan eğitim bağlamına taşımış olmalarıdır. Türkiye özelinde gerçekleştirilen bu gözlem, evrensel alanyazında öne çıkan sınıf temelli dil ideolojisi yaklaşımlarından farklılık göstermektedir. Alanyazında, dil ideolojilerinin genellikle sosyoekonomik düzeyle ilişkilendirildiği görülmektedir (Cannadine, 1998, s. 172; Gal, 2006, s. 19; Milroy, 2001, s. 531). Buna karşın, bu çalışmada bireylerin, yazım

kuralını öğrenim düzeyine göre anlamlandırdığı görülmektedir. Bu durum, kural bilgisi ile eğitim arasındaki bağın nasıl kurulduğunu açıklamayı gerektirmektedir.

Bireyler, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımı üzerinden sergiledikleri dil ideolojilerini yalnızca bireysel bilgi düzeyiyle ilişkilendirmekle kalmamakta, aynı zamanda bu ideolojik yönelimi tarihsel bir bağlamda da temellendirmektedir. Bu bağlamda çalışma, kullanıcıların dil ideolojik söylemlerinin kökeninin, Türkiye'nin Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen Dil Devrimi ile ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Yüce (2019, s. 100), bu dönemde dil ve eğitim olgusunun ulusal kimlik inşasında önemli bir yere sahip olduğunu ifade eder. Dil Devrimi sürecinde gerçekleştirilen reformlar (örneğin, 1928'de Latin harflerinin kabulü, 1932'de Türk Dil Kurumu'nun kurulması, 1934'teki imla düzenlemeleri), yalnızca dilin yapısını değil, aynı zamanda dilin toplumsal anlamını da dönüştürmüştür. Dil, modern, laik ve ulusal kimliğin taşıyıcısı hâline getirilmiş, yazım kuralları da bu kimliğin göstergesi olarak kurumsallaşmıştır. Bu süreçte Dil Devrimi, eğitim ve dil alanındaki diğer reformlarla (örneğin, 1920'de Millî Eğitim Bakanlığı'nın kurulması, 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu) birlikte Türkçenin resmî ve eğitim dili olarak kurumsallaşmasında temel bir rol oynamıştır. Keyder (2017, ss. 132-137), bu reformların Cumhuriyet'in ekonomi politikalarına katılımı kolaylaştıran bir araç işlevi gördüğünü vurgular. Aynı şekilde, Mardin (2017, ss. 48-55) ve Keyder (2017, ss. 85-92), Osmanlı döneminde bürokrasinin belirleyici olduğu toplumsal yapının yerini Cumhuriyet'le birlikte eğitim temelli bir işleyişin aldığını ifade eder. Eastman (1983, s. 115) da benzer şekilde Dil Devrimi'nin Osmanlı ve Cumhuriyet kimlikleri arasındaki ayrım noktasında kritik bir rol oynadığını belirtmektedir.

Bu tarihsel bağlamda yazım kurallarının yalnızca teknik düzenlemeler değil, aynı zamanda *modern*, *eğitimli* ve *başarılı* vatandaş profiliyle özdeşleşmiş göstergeler olduğu söylenebilir. Yazım kurallarına uygunluk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında *modern bireyin* sahip olması beklenen niteliklerden biri olarak konumlandırılmış; buna uymamak ise eğitim eksikliği ya da toplumsal yeterliliğin sorgulanmasına yol açmıştır (Cüceloğlu ve Slobin, 1980, ss. 219-227; Çolak, 2004, s. 75; Doğançay-Aktuna, 2004, ss. 23-24). Veride gözlemlenen *dA* ve *-DA* yazımına yönelik değerlendirmelerin bu tarihsel-toplumsal zeminden beslendiği ve bireylerce yazım kurallarının ideolojik bir duruş sergilemek için kullanıldığı söylenebilir. Bu bağlamda, bireylerin eğitim odaklı dil ideolojilerinin, bu tarihsel-toplumsal zeminden ve Cumhuriyet reformlarının sunduğu göstergesel kaynaklardan beslendiğini ifade etmek olanaklıdır. Bireyler, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımını yalnızca teknik bir kural değil, aynı zamanda *modern yurttaş* profilinin dilsel bir göstergesi ve öğrenim süreciyle edinilen bir yeterlilik kriteri olarak konumlandırmaktadır.

Kroskrity'nin (2005, s. 501) dil ideolojisinin baskın gruplar tarafından üretildiği görüşü, bu çalışmanın verisinde de görünür biçimde bulunmaktadır. Veriyi oluşturan bireyler, eğitime ilişkin göstergelere erişerek *biz* ve *öteki* ayrımını kurmakta ve toplumsal anlamlandırma sürecinin kılıcısı haline gelmektedir. Bu süreçte baskın grup, kendisiyle *öteki* arasındaki farkları vurgulamakta, kimlik sınırlarını çizmekte ve dilsel normları belirlemektedir. Bucholtz ve Hall (2004, s. 372), baskın grupların kendi kimliklerini *olağan* ve *normatif* olarak sunup görünmez kıldıklarını, buna karşılık *öteki* grubun ise görünür hale getirilerek damgalandığını vurgular. Bu çalışmanın verisinde de benzer şekilde, dil kullanıcıları eğitimli olmayı doğal ve olağan bir özellik olarak konumlandırırken, eğitimsizliği ya da dil kuralına uymamayı olağan dışı ve dikkat çeken bir durum olarak tanımlamaktadır. Bu durum, kullanıcıların *biz* grubuna atfettikleri normatif kimliği sürdürdüklerini göstermektedir.

Bucholtz ve Hall (2004, s. 372), toplumsal alanda yer alan baskın grupların, görünmezliğinin içsel bir özelliği olarak pek çok göstergesel kaynağa rahatlıkla erişim sağladığını ifade eder. Irvine ve Gal (2000, ss. 38-41) ise bu baskın grupların göstergesel kaynaklar üzerindeki hakimiyetini *silme* (İng. erasure) ve *oransal yineleme* (İng. fractal recursivity) kavramlarıyla açıklar. Silme, baskın grubun ideolojik çerçevesiyle uyuşmayan kimliklerin, eylemlerin veya toplumdilbilimsel olguların sahip olduğu bağlamlarının baskın grup tarafından görünmez kılınması sürecidir (Irvine ve Gal, 2000, s. 40). Böylece, ideolojik düzenle uyumsuz tüm toplumsal çeşitlilik, söylemde sistematik biçimde dışlanır. Yukarıda sunulan inceleme göstermektedir ki kendini *biz* olarak konumlandıran baskın grup, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin doğru yazımı üzerinden oluşturduğu sınırda, yazım kurallarına hakimiyeti bir birikim ve toplumsal yeterlilik göstergesi olarak konumlandırmakta; bu kurallara uymayan bireyleri ise *öteki* kategorisinde, *özensiz* gibi olumsuz bir nitelikle adlandırmaktadır. Oysa bireylere yönelik kullanılan *özensiz* gibi adlandırmaların farklı bağlamsal kaynakları olabileceği açıktır. Örneğin, bir kişinin *özensiz* olarak nitelendirilebilmesi için düşünmeden hareket etmesi, belirli bir bağlamda nasıl konuşacağını bilmemesi ve plansız bir yaşam sürmesi gibi etmenler söz konusu olabilir. Ancak burada dikkat çeken nokta, çalışmanın verisinde bu bağlamsal çeşitliliğin göz ardı edilmesi; yazım kurallarına uymayan bireylerin tek boyutlu bir şekilde olumsuz niteliklerle

ilişkilendirilmesidir. Irvine ve Gal'e (2000, s. 38) göre oransal yineleme, baskın grup tarafından inşa edilen *biz-öteki* gibi zıtlıkların, toplumsal alanın her katmanına oranlı biçimde yansıtılmasıdır. Bu mekanizma, belirli bir toplumsal ayrımın, farklı ölçeklerde yeniden üretilmesini olanaklı kılmaktadır. Çalışmanın verisinde gözlemlendiği üzere, bireyler yazım kurallarına uyanlar ve uymayanlar arasında kurduğu ayrımı yalnızca bireysel yazım tercihleriyle sınırlı tutmamakta; bu ayrımı daha geniş toplumsal bağlamlarla ilişkilendirerek *eğitimli-eğitimsiz*, *bilinçli-bilinçsiz*, *özenli-özensiz* gibi ikilikler biçimde sürekli olarak yeniden üretmektedir.

Bu noktada, Bourdieu'nun (1991) dilsel pratikleri toplumsal alan içerisinde birer sembolik sermaye olarak ele alan yaklaşımı, çalışmanın bulgularını daha geniş bir toplumsal bağlama yerleştirmek açısından önemlidir. Bourdieu'ya (1991, ss. 55-57) göre, belirli dilsel normların (örneğin yazım kurallarının) benimsenmesi yalnızca iletişimsel yeterliliğin değil, aynı zamanda toplumsal meşruiyetin ve iktidarın göstergesidir. Çalışmanın verisinde gözlemlenen şekilde, bireylerin *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine ilişkin yazım doğruluğunu bir tür toplumsal yeterlilik aracı olarak kurgulamaları, bu biçimsel bilgiyi kültürel sermaye haline getirdiklerini göstermektedir. Böylece bu sermaye, bireylerin toplumsal alandaki konumlarını pekiştiren ve öteki bireyler üzerinde sembolik bir güç kurmalarını mümkün kılan bir stratejiye dönüşmektedir.

Çalışmanın verisinde *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımı üzerinden kurulan *biz* ve *öteki* ayrımı, Şekil 2'de sağdan sola yönelen ok işaretiyle gösterilen *duruş* (İng. stance) kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Jaffe (2009, s. 1), duruşu iletişim bağlamında dil kullanıcılarının birbirlerinin üretimlerine yönelik geliştirdikleri tavır ve hizalanma eylemi olarak tanımlar. Benzer şekilde Du Bois (2007, s. 163), duruşu sosyokültürel alanda belirgin olan herhangi bir unsura karşı iletişimsel araçlarla sergilenen söylemsel bir eylem biçiminde açıklar. Bu çalışmada bireylerin duruşu, öğrenim düzeyi temelinde şekillenmekte; bu yönüyle bireyler, eğitimli olmak ve olmamak arasındaki zıtlığı hem üretmekte hem de yeniden pekiştirmektedir. Kiesling'in (2017, s. 171) vurguladığı üzere, duruş alma eylemi yalnızca diğer bireylerin konumlandırılmasına yönelik değil; aynı zamanda bireylerin kendi toplumsal kimliklerini söylem aracılığıyla gerçekleştirdiği dönüşlü bir süreçtir. Çalışmanın verisinde, yazım kurallarına ilişkin duruş alma pratikleri, bireylerin kendilerini *eğitimli*, *bilinçli* ve *özenli* gibi olumlu niteliklerle özdeşleştirdikleri; buna karşılık yazım kurallarını ihlal eden bireyleri ise *öteki* kategorisinde konumlandırdıkları bir kimlik performansına dönüşmektedir. Başka bir deyişle, bireylerin yazım kuralına ilişkin ideolojik söylemlerinin, toplumsal alan içerisinde *biz* ve *öteki* arasındaki ilişkiyi düzenleme işlevi gördüğü ifade edilebilir.

Johnstone (2009, s. 38), duruş alma sürecinin yalnızca dilsel doğruluğa ilişkin anlık değerlendirmelerden ibaret olmadığını; aynı zamanda bireylerin belirli ideolojik normlara ve toplumsal anlamlara yaptıkları uzun vadeli yatırımlarla yakından ilişkili olduğunu vurgular. Bu yatırım, bireylerin söylem aracılığıyla belirli bir ideolojiyi benimsemeleri ve bu ideolojiyi toplumsal alanda yeniden üretmeleri sürecidir. Çalışmanın verisinde, yazım kurallarına dair sergilenen duruşlar, bireylerin yalnızca doğru-yanlış ikiliğine odaklanmadığını; aynı zamanda Cumhuriyet reformlarıyla şekillenen ölçünlü dil ideolojisine bilinçli veya bilinçsiz biçimde hizalandıklarını göstermektedir. Başka bir deyişle bireyler, *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin doğru kullanımını savunurken, bu normların ardında yatan dilsel ve toplumsal ideolojiye yatırım yapmakta; bu ideolojiyi içselleştirmekte ve sürdürmektedir. Bu bağlamda, duruş alma pratiği bireylerin kendi kimliklerini toplumsal hiyerarşide belirli bir konuma yerleştirme işlevi gördüğü kadar, daha geniş ölçekte Erken Cumhuriyet döneminin modernleşme süreciyle uyumlu ideolojik yapıların sürekliliğini sağlamaya da hizmet etmektedir.

Duruş kavramının bu çalışma açısından önemi, toplumdilbilimsel belirtiselliklerin toplumsal anlam üretiminde oynadığı aktif rolü açıklayabilmesidir. Jaffe (2009, s. 3), duruş kavramına dair yapılacak bir tartışmanın, "toplumdilbilimsel belirtiselliklerin bir duruş aracı olarak nasıl var olduğunu ve duruş alma ile birlikte nasıl değiştiğini" ortaya koyabileceğini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, çalışmanın verisinde görülen *dA* ve *-DA* biçimbirimlerine yönelik değerlendirmelerin yalnızca dilsel doğruluk ya da yanlışlık işaret etmekle sınırlı kalmadığını göstermektedir. Bireyler, bu biçimbirimlerin yazımına ilişkin kurallara işaret ederken aynı zamanda kendilerini *eğitimli*, *bilinçli*, *özenli bireyler* olarak konumlandırmakta; yazım kuralını ihlal edenleri ise *öteki* kategorisine yerleştirmektedir. Böylelikle belirtisellik, toplumsal anlamların taşıyıcısı olmanın ötesine geçerek, bireylerin kimlikler arasındaki sınırları çizme ve bu sınırlar üzerinden belirli bir duruş alma eylemine dönüşmektedir.

Sonuç

Çalışma, dil ideolojisinin dil kullanıcılarının dili toplumsal normlara uygun biçimde meşrulaştırma süreci olduğunu temel alarak, çevrim içi ortamda nasıl görünür hâle geldiğini Türkçedeki *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımı üzerinden incelemiştir ve bireylerin yazım kuralları üzerinden toplumsal aidiyet, öğrenim düzeyi ve

kimlikler arası sınır çizme pratiklerini nasıl yapılandırdıklarına odaklanmıştır. Bu açıdan çalışmanın verisini, 1999-2024 yılları arasında Ekşi Sözlük'te *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin yazımına ilişkin yapılan değerlendirmeler oluşturmuştur.

Toplumsal-göstergesel çözümlemelerle elde edilen bulgular, bireylerin yazım kurallarını yalnızca dilbilgisel doğruluk çerçevesinde değerlendirmediklerini, aynı zamanda bu kuralları ideolojik araçlar olarak kullanarak baskın grubun söylemi çerçevesinde "biz" ve "öteki" ayrımını kurduklarını göstermektedir. Özellikle baskın grup söylemi aracılığıyla, yazım kurallarının öğrenim odaklı ideolojilerle ilişkilendirildiği *dA* ve *-DA* biçimbirimlerinin toplumsal bilinçte eğitim, özen ve zekâ gibi kavramlarla anlamlandırıldığı ortaya konmuştur. Çalışma ayrıca, bu dil ideolojilerinin Cumhuriyet reformları sonrası şekillenen modernleşme sürecinin bir devamı olarak yeniden üretildiğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra çalışma, Türkiye toplumsallığında yürütülen dil ideolojisi çalışmalarına kuramsal ve konusal açıdan yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Türkiye bağlamındaki dil ideolojisi alanyazınının ağırlıklı olarak çokdillilik ve dil öğretimi bağlamlarına odaklandığı göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın yazım kuralları gibi günlük dil pratiğinde yüksek farkındalıkla tartışılan bir konu üzerinden dil ideolojilerini ele alması, alanyazında önemli bir katkı sunmaktadır. Çalışmanın bulguları, yazım kuralları aracılığıyla toplumsal kimliklerin, aidiyetlerin ve ideolojik konumlanmaların nasıl inşa edildiğini göstererek, benzer konulara odaklanacak gelecek çalışmalara hem kuramsal hem de yöntembilimsel bir zemin sunmaktadır. Ayrıca çalışmanın dijital ortamda yürütülen dil pratiklerini incelemesi, sosyal medya ve çevrim içi platformlarda şekillenen dijital dil pratiklerinin anlaşılmasına kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.

Bununla birlikte, bu çalışmanın sınırlılığı, odak noktasını baskın grubun söylemlerine yöneltmiş olmasıdır. Oysa çevrim içi platformlar, Bakhtin'in (1981) *çok seslilik* (İng. heteroglossia) kavramıyla da karşılanabilir biçimde, dilsel ögeler veya kurallara ilişkin farklı, kimi zaman çatışan ideolojik söylemlerin bir arada bulunduğu ortamlardır. Bu çalışmada baskın gruba odaklanılmış olmakla birlikte, gelecekteki çalışmalar yalnızca baskın grubun dil ideolojilerini incelemekle yetinmeyip, farklı gruplar arasındaki söylemsel çatışmalara, karşıt duruşlara ve bu çok sesliliğin toplumsal işlevine de odaklanabilir. Özellikle çevrim içi ortamların sunduğu karma yapının, alternatif ideolojilerin ortaya çıkışına nasıl zemin hazırladığı üzerine yapılacak araştırmalar, dil ideolojileri alanyazınına önemli katkılar sunacaktır.

Mali/proje destek beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kişi, kurum veya kuruluştan finansal ya da maddi destek alınmamıştır.

Etik Beyan

Bu makalenin yazarları, çalışmalarında kullandıkları materyal ve yöntemlerin etik kurul izni gerektirmediğini beyan etmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir.

Üretken Yapay Zekâ (YZ) Kullanımına Dair Beyan

Bu araştırmanın hazırlanmasında üretken yapay zekâ araçları kullanılmamıştır.

Yazar Katkıları

Yazarlar, makalenin planlama, veri toplama ve yazma süreçlerine eşit oranda katkı sağladıklarını beyan etmektedir.

Veri Erişilebilirliği Beyanı

Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, uygun talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Kaynakça

Agha, A. (2007). *Language and social relations.* Cambridge University Press.

Amerikan Psikoloji Derneği (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7. Bs.). American Psikoloji Derneği.

Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination: Four essays*. M. Holquist (Yay. haz.) (C. Emerson ve M. Holquist, Çev.). University of Texas Press.

Beltrama, A. (2020). Social meaning in semantics and pragmatics. *Language and Linguistic Compass*, *14*, e12398. https://doi.org/10.1111/lnc3.12398

Blommaert, J. (2005). *Discourse: A critical introduction*. Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. J. B. Thompson (Yay. haz.) G. Raymond ve M. Adamson, Çev.). Harvard University Press.

Bucholtz, M., ve Hall, K. (2004). Language and identity. A. Duranti (Yay. haz.), *A companion to linguistic anthropology* içinde (ss. 369-394). Blackwell.

Bucholtz, M., ve Hall, K. (2005). Identity and interaction: A sociocultural linguistic approach. *Discourse Studies*, *7*(4-5), 585-614. https://doi.org/10.1177/1461445605054407

Cannadine, D. (1998). *Class in Britain*. Palgrave.

Cüceloğlu, D., ve Slobin, D. (1980). Effects of Turkish Language Reform on person perception. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *11*(3), 297–326. https://doi.org/10.1177/0022022180113005

Çavuşoğlu, Ç. (2019). Standard language ideologies: The case of Cypriot Turkish in Turkish schools in London. *Journal of*

Multilingual and Multicultural Development, *42*(9), 811-826. https://doi.org/10.1080/01434632.2019.1687711

Çolak, Y. (2004). Language policy and official ideology in Early Republican Turkey. *Middle Eastern Studies*, *40*(6), 67-91. https://doi.org/10.1080/0026320042000282883

Doğançay-Aktuna, S. (2004). Language planning in Turkey: Yesterday and today. *International Journal of the Sociology of Language*, *165*, 5–32. https://doi.org/10.1515/ijsl.2004.008

Du Bois, J. W. (2007). The stance triangle. R. Englebretson (Yay. haz.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* içinde (ss. 139-182). John Benjamins.

Eastman, C. M. (1983). *Language planning: An introduction*. Chandler and Sharp Publishers.

Eckert, P. (2008). Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics, 12*(4), 453-476. https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2008.00374.x

Eckert, P. (2018). *Meaning and linguistic variation*. Cambridge University Press.

Erdoğan-Öztürk, Y. (2024). Exploring the intersections of language ideologies and affect: The case of multilingual 'returnee' women in Turkey." *European Journal of Applied Linguistics*, *12*(1), 117-142. https://doi.org/10.1515/eujal-2023-0050

Erdoğan-Öztürk, Y., ve Sağın-Şimşek, Ç. (2023). Language ideologies and stancetaking in refugee identity negotiations: Exploring multilingual refugees' narratives of language use in Turkey. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, *46*(3), 833847. https://doi.org/10.1080/01434632.2023.2216662

Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.

Göksel, A., ve Kerslake, C. (2005). *Turkish: A comprehensive grammar*. Routledge.

Gal, S. (2006). Migration, minorities and multilingualism: Language ideologies in Europe. C. Mar-Molinero ve P. Stevenson (Yay. haz.), *Language ideologies, policies and practices – Language and globalization* içinde (ss. 13-27). Springer.

Irvine, J. T. (1989). When talk isn't cheap: Language and political economy. *American Ethnologist, 16*(2), 248–267. https://doi.org/10.1525/ae.1989.16.2.02a00040

Irvine, J. T., ve Gal, S. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. P. V. Kroskrity (Yay. haz.), *Regimes of language: Ideologies, polities, and identities* içinde (ss. 35-83). School of American Research Press.

Jaffe, A. (Yay. haz.) (2009). *Stance: Sociolinguistic perspectives*. Oxford University Press.

Johnstone, B. (2009). Stance, style, and the linguistic individual. A. Jaffe (Yay. haz.), *Stance: Sociolinguistic perspectives* içinde (ss. 29-52). Oxford University Press.

Keyder, Ç. (2017). *Türkiye'de devlet ve sınıflar* (21. Bs.). İletişim Yayınları.

Kiesling, S. F. (2017). YouTube yinzers: Stancetaking and the performance of 'Pittsburghese'. R. Bassiouney ve S. Elnoshokaty (Yay. haz.), *Identity and dialect performance* içinde (ss. 247-264). Routledge.

Kroskrity, P. V. (2005). Language ideologies. A. Duranti (Yay. haz.), *A companion to linguistic anthropology* içinde (ss. 496-517). Wiley.

Langlotz, A. (2015). *Creating social minds: The role of language in socialisation and development*. De Gruyter Mouton.

Lytra, V. (2015). Language and language ideologies among Turkish-speaking young people in Athens and London. J. Nortier ve B. A. Svendsen (Yay. haz.), *Language, youth and identity in the 21st century: Linguistic practices across urban spaces* içinde (ss. 183-204). Cambridge University Press.

Lytra, Vally, vd. (2008). Language practices, language ideologies and identity construction in London Turkish complementary schools. V. Lytra ve J. N. Jorgensen (Yay. haz.), *Multilingualism and identities across contexts: Cross-disciplinary perspectives on Turkish-speaking youth in Europe* içinde (ss. 15-43). University of Copenhagen Press.

Mardin, Ş. (2017). *Türkiye'de toplum ve siyaset* (23. Bs.). İletişim Yayınları.

Milroy, J. (2001). Language ideologies and the consequences of standardisation. *Journal of Sociolinguistics*, *5*, 530-555. https://doi.org/10.1111/1467-9481.00163

Peirce, C. S. (1932). *The collected papers of Charles Sanders Peirce: Elements of logic* (2. Cilt). Harvard University Press.

Piller, I. (2015). Language ideologies. K. Tracy, C. Ilie ve T. Sandel (Yay. haz.), *The international encyclopedia of language and social interaction* içinde (ss. 1-10). John Wiley & Sons.

Silverstein, M. (1976). Shifters, linguistic categories, and cultural description. K. Basso ve H. Selby (Yay. haz.), *Meaning in anthropology* içinde (ss. 11-55). University of New Mexico Press.

Silverstein, M. (1979). Language structure and linguistic ideology. P. Clyne, W. Hanks ve C. Hofbauer (Yay. haz.), *The elements* içinde (ss. 193-248). Chicago Linguistic Society.

Silverstein, M. (1985). Language and the culture of gender: At the intersection of structure, usage, and ideology. E. Mertz ve R. J. Parmentier (Yay. haz.), *Semiotic mediation* içinde (ss. 219-259). Academic Press.

Silverstein, M. (1998). Contemporary transformations of local linguistic communities. *Annual Review of Anthropology*, *27*, 401-426. https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.27.1.401

Silverstein, M. (2003). Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language & Communication*, *23*(3-4), 193-229. https://doi.org/10.1016/S0271-5309(03)00013-2

Smith, E. R., ve Mackie, D. M. (2000). *Social psychology* (2. Bs). Psychology Press.

Van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, *4*(2), 249-283. https://doi.org/10.1177/0957926593004002006

Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. SAGE.

Van Dijk, T. A. (2011). Discourse and ideology. T. A. Van Dijk (Yay. haz.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction* içinde (ss. 379-407). SAGE.

Wodak, R. (2009). The semiotics of racism: A critical Discourse-Historical analysis. J. Renkema (Yay. haz.), *Discourse, of course* içinde (ss. 311-326). John Benjamins.

Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. R. Wodak ve M. Meyer (Yay. haz.), *Methods of critical discourse analysis* içinde (ss. 63-94). SAGE.

Woolard, K. A. (2020). Language ideology. J. Stanlaw (Yay. haz.), *The international encyclopedia of linguistic anthropology* içinde (ss. 1-21). John Wiley & Sons.

Woolard, K. A., ve Schieffelin, B. B. (1994). Language ideology. *Annual Review of Anthropology*, *23*, 55-82. https://doi.org/10.1146/annurev.an.23.100194.000415

Yağlı, E. (2024). 'Using the 'proper one': Language ideology in the context of Kemalism and neo-Ottomanism. *New Perspectives on Turkey*, *71*, 186–204. https://doi.org/10.1017/npt.2024.6

Yağlı, E. (2025). "Bu çalışmayı 'publish' edelim": Plaza değişkesi bağlamında gerçekleşen dil ideolojileri. *Türkbilig*, *2025*(49), 1-27. https://doi.org/10.59257/turkbilig.1528199

Yüce, C. B. (2019). Identity construction through language: The case of the Turkish Language Reform. *The Journal of the Multicultural Society*, *9*(2), 100-117. http://dx.doi.org/10.14431/omnes.2019.07.9.2.100

Yayıncı Notu
All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Publisher's Note
All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.